

مجموعه مقالات

ادبی و سیاسی رساله اسبوعیه در

۳۰ نجی سنه

۱ شعبان المعظم ۱۳۲۹

پنجشنبه

جزء عدد : ۱۰۶

شناسینک وفاتی

[مابعد عن جزؤ ۱۰۰]

۱۸۷۱ ایلونک اون اوچنجی چارشنبه کونی ایدی ، کال ایله برابر بک
اوغلنده ، اوکیجه مسافر اولدیغیز موسیو (فانطون) ک اونده صباح قهوه سی
ایچیوردق .

بن ، (دیوژن) ن ایچون یازدیغ بر مقالهی اوقیوردم . کال ده بعض
جمله لرخی ، دها معنیدار عبارملرله و املا طریقله اصلاح و تزیین ایدیوردی .
بوصرمده صاحب خاننک خدمتکارلرندن بری ایجرویه کیرهک : - بر آدم
کلدی . کال بگی کورمک ایسترم دیور . - دیدی .

ایکیزده کچھلک ایلہ اوتور مقدمہ ایدک . بن در حال مختلط اولان یتاق او طہ سنہ
 چکلدم . اوشاق دہ کلان آدمی ایجرو یہ کتیردی .
 قیو آرہلق ایدی . کلان آدمی کورمدم . لکن کاغد برتلسنی آندیرر
 بر سس ایشندیکمدن حریفک برتد کرہ کتورمش اولدیغنی آکلادم . بر دقیقہ
 صکرہ کال قیوی ایتہرک الدہ کی کاغدلہ ایجرو یہ کیردی . سیماسی ، بروقعہ
 کدرناک اوزرینہ ہرکسک حاصل ایدہ بیلہ جکی بررنک تاثر احساس ایدیوردی .
 — بیوک بر فلاکت ! — دہرک کاغدی اوزاتدی .
 تذکرہ : (شناسی اقدی بو کچھ وفات ایتمش) سوزیلہ باشلیور
 و جنازہ نک قالدیرلمسی کالدن التماس اولئیوردی . زیرندہ کی (محمد حمدی)
 امضاسندن مصطفی فاضل پاشا کتخداسندن اولدیغنی آکلادم .
 — بو منتظر ایدی ! دیدم .
 — اوت منتظر ایدی ! کاشکی دھا کچ ادراک ایتسہ ایدک . — دیدی .
 و تکرار بگا : — بواشی سن کورہ جکسک ، بن ممکن دگل شناسینک جنازہ سندہ
 بولنہ مادم . — دیدی .
 آتی برترددن صکرہ (پکی) دیدم .
 کلان آدم یوزلیرادہ بارہ کتورمش ایدی ، برچاریک صکرہ کینوب ، سواقاغہ
 چیقدم . و کوشینی طولاشیرکن فضلائی احبامزدن (قوالہ) لی خواجہ کامل ایلہ
 قارشى قازشی بہ کلدک .
 او ، برکون اول قرارلشدیرلیدی اوزرہ بزہ کلیوردی .
 — کیرو دون دہ بگا رفاقت ایت . موجب قسوت برخدمت ایفا ایدہ جکز .
 شناسی وفات ایتمش . — دیدم .
 خواجہ کامل شناسی بی عمرندہ گورمامش ایدی . فقط منسوب اولدیغیز
 مکتب ادب و سیاستک مؤسس وریشی شناسی اولدیغنی بیلور و آتی گورمدن ،
 طایمندن ادب و اربک نمثال ذی حیاتی کبی تلقی و خیالندہ کی هیولای شناسی بہ
 تعظیم ایدیوردی .

کنديسى پک متحسس و سریع الانفعال اولمغله وهله ايشتيديكى بو خبر مصيبتدن مبهوت اولمشدى . برکله تفوه ايتمکسزین برلکده يوريمکه باشلادی . بز [بورسه] سوقاغنندن بيوک جاده يه چيقه رق تقسيمه طوغرى کيدیوردق . شناسينک اوى فيروز آغاده ، صورمه کيرده اولديغنى بيلیوردم . لکن هانگى سوقاقدده در . آنى يئلزدم . ذهنم پک قارشتمش ايدى ، هم کيدیوردم ، همده کوزمک اوکنده او شخص - صاحب مکاتى کوریوردم . بر حیات ايکن حضورينه ، معنویاتم لرزه دار اوله رق داخل اولديغ او معظميت تمثالک شمدي پيش نعلشده بولنه جفمى دوشندکجه آياقلم ايلرى کيتمکدن زياده کيرو کيتمكى ايستيوردى .

تقسيمده صاغه صاپه رق قرغانجى محله سنه طوغرى يوريدک . صاغ قولده کوزيمه بر يورغانجى دکانى ايلمشدى . اوتوز اوتوز بش ياشلارنده بر آدم ، انده بيوک بر چوالدوز ايله بر ميندر کوکليوردى . دکانک اوکنده طوره رق :

— باقسه گا آغا پک ! صورمه کيره نرمدن کيديلير ؟ — ديدم .

— شوقارشىکى سوقاغه صاپکيز . ايکى سوقاق صکره صاغه دونجه صورمه کير قهوه خانه سنک اوکنه چيقارسکيز . — ديدى .

بن تشکر ايتک اوزره ايکن يورغانجى : — غالباً شناسى افنديک اوينه کيده جکسکيز ؟ — سوزينى ، رقت و مراق ايله ممزوج بر نظرله کوزلرمک ايچنه باقهرق سويلدى .

— اوت اورايه کيده جکيز . — ديدم .

— اويله ايسه برابر کيدلم . بومصيت ميندرده بوکون قالى ورسين . — ديه رک چوالدوزى صاپلادی . ذاتاً بر قنادى قبالى اولان دکانک ديگر کينگى ده اينديره رک آموزينه آتديغى صالته سينک قوللرينى کچيردکدن صکره باغزده کيتمکه باشلادی .

— مرحومى طانيرميدکيز ؟

— آنى محله مزده کيم طانماز . قوجه شناسى افندى !

— نه وقت وفات ايتدى .

— بویکجه صباحه قارشی . بن بکر افندی ایله برلکده یاننده ایدم .
 بکر افندی بی طانیرمیسکیز ؟ طویخانه مفتیسی .
 — خیر ! کندیسنی طانیم ، اسمنی ایشتمشدم .
 — مرحومك چوق دوستی ، اسکی دوستی ایدی ، راحت دوشکنه برلکده
 یاتیردق .

— جنازه حاضرلندی می ؟

— خیر ! مفتی افندی اوکله دن صکره قالدیرمق ایستبور ، مصرلی پاشا ایله
 (یواشجه قولاغمه سویلیه رک) مراد افندی به خبر کوندردی .

— نر به کومه جککر ؟

— تقسیم مزارلغه ، والدہ سنک یانہ . مفتی افندی او یله سویلیدی .

— وفاتده کندینی بیلورمیدی ؟

— بنی یاتسودن صکره شا کر چاغردی . شا کری بیلیرمیسکیز ؛ تیزسینک
 دامادی .

— اوت بیلیرم .

— قهوه دن قالقوب کتدم ، مفتی افندی یاننده ایدی . بن ایجری گیرنجہ
 مرحوم کولومسیه رک یوزیمه باقدی . آباق اوچنده کی کوچک مندره اوتوردم ،
 مفتی افندی ده مرحومه : — اذن و بررسه گز آراجیق طیشاری چیقہیم ، برسیغاره
 ایچہیم — دیوب چیقہمشدی . بش دقیقه قدر هیچ سس چیقارمدی ، یالگیز یوزیمه
 باقیوردی . افندی راحتسزمیسکیز ؟ دیدم ، — وجودم راحت اما باشم پک راحتسز
 راشد ؛ ققام قیریلور ؛ بینم او یولیور کبی گلیور — دیدی . بن ده : مراق ایتمه افندی
 طبق والدہم ده بویله اولمشدی . اگسه سندن ایکی بوینوز چکدیلر ؛ برشینئی قالمدی .
 آم ، سزراضی اولسه گز شمدی برر حاجی بی کتیرر ، ایکی بوینوز چکدیرردک — دیدم ،
 بنه کولمسیه رک : — یوق چوجغم ! بوبشقه خسته لقدر . بوکا بوینوزکار ایتمز — دیدی .
 بو سوزلری تعاطی ایدرک اولک بولندیفی سسوقاغه داخل اولمش اولدیمیزی
 آکلادم . چونکه بکچی ، سربر غسلی بوکلشمش ، قبودن ایجری به گیربور ایدی .

ديك كه افندى هنوز فراش موتمند در . آنى اوراده كورمك ايستوردم . بردها يوزنى كورمك ، عندمده هر آرزونك فوقنده ايدى . ناطقه ملقى ابكيت مطلقه دن قورتاران . بزه برسوداى ادب ، بر فكر سياست ورن . نظم دن نفرت ايستيرن . ظله يي بييلندن مدهش ، عقرب دن مستكره . جلاد دن يرحم طانييدان او ايدى . آنى . او تمثال دهاني ، حفرة ماته توديع اولمخن ، بر كره دها كورمك بنم ايچون بر لازمه بنوت ايدى . او همزك ، بطون آتيمده يتيشه جك اولاد وطنك ، پدر عرفانى ، پير ادب و سياستى ايدى . بزي دوشمكه . دوشنديكمز كى سويلكه او آلديرمش ايدى ، آ كا هويت آدميتمز بيله مديون شكران ايدى .

خواجه كامل ايله برابر قبودن ايچرى كيردك . حولنك صول جهتمده اون ايكي قدمه دن عبارت بر نردبان دن يوقارى به چيقنجه سكر اون آرشين مر بعنده بر صفيه داخل اولدق . صولده وصفه نك مبدانده نيم كشاده بر قبو واردى . او گنده ده شرابي بر فراجه كيتمش ، صولغون بگزلى ، بر فكرت مخمومانه ماستغرق بايغين كوزليله بزم ايكيجه نكران ، اوزونجه بويلي گنج بر قادين طور يوردى . اطرافزه باقينه رق كيرمك ايستديكمز اوطه يي آراد يغمزى لسان حالزدن آكلان قادين ، بولنديغى يري ترك ايله صفه نك منتهاسنه ، بنجره لره طوغرى چكلىدى . بن غايت خفيف بر صورته قبوي ايستوب ايچرى كيردم .

اوطه نك بنجره لرى شماله ، قبوسى جنوبه متوجه ايدى . فراش موئى ده نعلش صاغى جنوبه موازى ويوزى قبله به كلك ايچون باش طرفى غربه ، آياق جهتي شرقه طوغرى سرمشار .

اوزرنده كوگز بر يازمه يورغان اورتيلى اولان نعلش استادك يوزى ده بياض بر تولند ايله مستور ايدى . مفتى بكر افندى باش اوچنده قرآن تلاوت ايدى يوردى . بنى كورنجه اشارت ايدرك يانسه اوتورتدى . بر ايكي دقيقه صكره تلاوتى ختام بولديغدن خفيف بر سسله : — سزى طاني به مدم اوغلم . — ديدى . بنده بر ايكي كله ايله كنندى تعريف ايدرك بگا مودوع و كندخانك مهريله مختوم كيسه يي چيقاروب و يردم . و فاضل پاشادان اولديغى سويلدم . در حال المدن طوتدى . بر لكده صفيه

چیقاردی. قالدین هنوز بنجره یه طیانمش طور یوردی. بکر افندی تقریبه: — ناو کتر قزم! مصرلی مصطفی پاشا بو بکی جنازه یی قالدیرمه مأمور ایتش. بو پاره یی ده جنازه ایچون کوندرمش — دیدی. قالدین جواباً: — پک اعلا! نه لازمه یاپیگز! — دیدی. آنک اوزرینه کیسه یی آچدی، یکر می بش لیراسنی تفریق ایدرک، یتش بش لیرای کیسه سیله خانه تودیع ایتدی. و — بو یکر می بش لیرا — اسقاطه، تجهیزه مع زیاده کفایت ایدر. آرتاتی ده فقرا یه صدقه ایدرز، — دیدی. یوسفی جاضره رق همان اوافاقله تحویلی ایچون طوپخانیه کوندردی. بکاده (سز قاله جقمیس سکز؟) دیدیکندن — شه سز. دقنه قدر بوله جغ! — جوانی ویردم. تکرار اوطیه کیردک. بکر افندی ک نام وشاندن چوقدن خبردار ایدم. فقط شخصی طانیازدم. یورغانچینک براز اول مفتیدن بحث ایتش اولسی. آنک بکر افندی اولدیه حکم ایتدیرمشدی.

کندیسه: — یوزنی آچوب کورمه بر مانع وارمی؟ — دیدم. تبسم ایدرک: — خیر! نه مانع اوله جق. مملکتک عادتیه اتباعاً اورتک — دهرک تولندی قالدیردی. حالا او منظره پیش نظر مده در. وجهنده قطعاً اثر تغیر یوق ایدی. صاغ کوزی صول کوزندن زیاده آرماق قالمشدی، سیماده بللی بلیرسز بر حالت تبسم فرق اولیوردی، آلت دوداغی بوتبسمک شاهد ایدسی اوله رق خفیف صورته قیورلمشدی. چهره، حال صحتده کی رنک زندگی یی هنوز محافظه ایتکده ایدی، اکیلوب دوداقلرینه کال تأثرله ربوسه وداع تودیع ایتدم، بو حالی کورن بکر افندی بی اختیار: (لاحوله ولا قوه الا بالله!) دهرک کوزلرندک سرشک تأثر دوکمه باشلادی. تولندی اورته جکم صرده — طور اولاد! باری سبب موت اولان مرضیه ده کور! — دیوب، باش یاصدیغک آلتیه الینه صوقدی و صاغ الیه میتک باشنی جویره رک قحف الیه اگسه آره سنده بیوجک، ربومروق قدر فرلامش اولان کیسه یی ارانه ایتدی. موس مور بردری ایدی. یارمنی طوقدیردم. لاستیق طوپلر کی صلابت و ملایت احساس ایتدیکی حالده بر ماده میامه یی حاوی اولدینی حس اولغیه جق قدر سرد ایدی.

پک اضطراب و پرور میدی؟ دیدم . - اوت ! بعضاً فوق العاده بر وجع حاصل اولور . « امان باشمی ازیورلر ! » دیوردی . یارم دقیقه قدر دوام ایدن بو اضطرابدن صکره سکونت عودت ایلدیوردی . دون اوگله قدر . بر عورطه جسماتنده اولان پوشیش ، اقسام اوزری کوردیکگیز قدر بیومشدی . بگادیوردی که : « غالباً ینم آرتق قاینه صیفیق ایستیمور ، طیشاری فرلامق ایستیمور . ممکن اولسه ده شونی چقاروب آتسم نهایی اولوردی . » بوسوزی سوبلکله برابر گولیوردی ، کیجه ساعت بشده پک شدید بر وجهه صچرادی . « امان ! باشمی طوت صیق » دیدی ، آردینه کچدم . آوچلریمی شقاقلرینه پاشدیروب وار قوتله تضییقه باشلادم . « اوخ ، اوخ ! براقه خواجهم ، رجا ایدرم براقه ! » دیوردی . بش دقیقه قدر بو حالدہ قالدی . آرتق براق ، اضطراب کچدی ، یواشجه یاتیر « دیدی .

- بر ساعتدن زیاده راحت راحت نفس آلهرق اوبودی ، ساعت آلتی پی چالیوردی ، بردنبره طوغرادی . گوزلرنده اکثر یا مجنولرده مشهود اولان ربولاق نظرله باقش واردی . اطرافه باقدی ، حقہ پی قلمی بولدی . (ساعتک قباغندن یارم مجیدیه قطعہ سنده آجیق یشیل بر کاغدیارچہسی چقارہرق) ایشته شوکاغده بومعناسر کلمہ پی یازدی . متعاقباً صرتی اوزربنه دوشدی بردها اویاغندی - دیدی . کاغده ، شوآندہ کوزمک اوکنده ایش گبی شویله بر لفظ پی نقطہ محرردی : (فسکمون ۱۱) بوآرہلق آلتونلری نقدہ تحویله کوندربیلان یوسف آغا عودت ایلدیکندن امام ایله عونہسی امر (اسقاط) مباشرت ایلدیلر . نعشی ده غسل ایچون آشانی به ایشدیردیلر .

بز حواجه کامل ایله دیگر اوطیه چکیلرک تجہیز و تکفین ایشلرینک اتمامی بکلوردق . سوراق قبوسینک قارشینہ بعض کیمسہ لر بیرکشدی کہ بونلر جنازہ لردہ بولغنی مدار معیشت ایش ذلیل الخلق اشخاص ایدی . هله خدمت ۱) کرک بوکاغده ، کرک حقہ ایله قلمی بن آلمشدم ، نه فائده که ردوسہ ابعاد اولندیفمز زمان ضایع اولمشدی . حقہ ، کوتاہیه معمولاتندن یشیل سری ، قلم (کوت) آچلمش اون سانیتمتره طولنده ایدی ، یازق کہ دست تیاہکار روزکاردن بو اوچ یادکار قورنیلہ مدی .

غسلده بولنانلرک شطارتلری بزه حیرت ویروردی . حواجه کامل : (بو حریفار
یلم نصل بر حس ایله ، دها طوغریسی نصل بر حسسزلکه ، صرف بر منفعت
مادیه مقابلنده اوبارد و مقسی خدمتی ایفایه چالیشورلر !) دیوردی . جنینی ضیا
باشانک : « کرکس مثال وارث و غسال ناشکیب ! » قولی قسماً بوتماشانک ماصدقی
ایدی .

برقابله نک بر جنینی مشیمه مادر دن عالم وجوده نقله و ساطتی ، بر خدمت
مسعدتکارانه درکه آندن طوبیدی نی ذوق و مسرت شایان تقدیس و تبریکدر . چونکه او ،
حیث بشریه به بر نفس ذی حیات علاوه ایدیور . بو بریکلر ، ابنای نوعلر دن بر فردک
فایاب اولسنه حصر امید ایتمش بر طاق ذلیل النفس مخلوقاتدر که آنحق او سایه ده
تعیش ایتمکده درلر .

نه الیم و ذمیم کارددر اوکه هم نوعندن برینک فاسندن تحصیل ایده !
هله نه قسی القلب کسان و یا ناکساندر آنلرکه ابنای نوعنک اوزرینه طوپراق
چکمکله جر منفعت قیدنده بولنلر .

بر طرفدن دور واسقاط اجرا اولدینی گبی ، آشاعیده ده امر غسلک ایفا
و اتمامیله اشتغال اولنیوردی . نهایت بوایشده بیتمش . تابوت ، او وجود محترمی
استیعاب ایلش . مفتی افندی بزی ده موقع تزکیه سوق ایلدی . براز اولقبونک
اوکنده تجمع ایتمش اولان گروه ، تابونک اطرافنی آلمشدی . اوه کیردیکمز زمان
اوطه قبوسنده کوردیکمز قادین ده اوراده بولنیوردی .

امام افندی ! تزکیه نی ناطق اولان جمله استغهایه بی ایراد ایدنجه جماعت
حسن شهادتی ایفا ایلدی . در حال محفظه نعشی قالدیروب اوموزلرینه آلدیلر .
بو آرمق کوزم محزونانه تابوته حصر نکاه ایتمش اولان قادینه ایلشیدی . یاشمغنک
ستر ایدمیدیکن رنگ کدورت . سیماسنه اویله بر حالت حلاوت افاضه ایتمش ایدی که
لون ماتمک هیچ بر سیمایه بو قدر یاقشدینی کورلماشدر . بو قادین مطلقه شناسی ایدی .
جنازینی حامل اولان جماعت بر ایکی سوقاق صاپلدقن مکره تقسیمه ایصال
ایدن قزغانجیلر جاده سنی قطع ایدیوردی .

بو بيوك آدمك ، جنازه سنده بولانلر كيملر دن عبارت ايدى ؟ اموات ايله علاقه دار منفعت اولانلرى استئنا ايدرسهك ، آلتنجى دارمه منسوب درت بلديه چاوشى ايله محله دن يورغانچى راشد آغا ، تيزه سينك دامادى شاكِر ، تصوير افكار سرمىرتى رضا ايله برادرى رفعت و مفتى افندى ايله حواجه كامل و بن .

بر هفته اول ينه بر چهارشنبه كوفى على پاشانك نعتى سر كنجى طريقه سليمانيه مزارستانه نقل اولنوركن ايكي طرفنده عسكر ، ضبطه ، پوليس بلديه افرادى صفتيه احترام بولنيور . رجال حكومت پينده ساكتانه و آهسته روانه تعقيب ايدوردى . بوايكي بيوك آدم بر هفته فاصله ايله يگديگرينى متعاقب ترك عالم فضا ايتشلردى .

— حقيقه آيكيسى ده بيوك ايدى . فقط بو عظمت برينك هويت رسميه سنده ، ديگرينك ماهيت فطريه سنده منجلى ايدى .

بن جنازه يي تعقيب ايدركن بوايكي بيوك آدمى ، — اولكيسنك افعالى ، ايكنجيسنك اجتهدىنى هدف مقايسه ايدرك — پيش تفكره آيلوردم . برينى ، موقع اقتدار و مسند اقبالك خلقه القا ايتديكى تاثير اعتباريله بر معظميت رسميه هيكللى كجى بولوردم . ديگرينى ، افكار انامى مجراى ادراك واستقامته اناج ايدن بر قوه فوق العاده نك واسطه انفاذى كجى تلقى ايدرك هر حالده بيوكلىكى شناسيده كور يوردم .

على پاشا ، حسب المسلك آدميتى خاصه ادراكدن تجرد ايتمش بيمه حالده كورمك ، شناسى خاصه ادراكى حال عطالتده بولنان قوه فاكړه ملقى ايفاظ ايتمك ايله ذوقياب اولوردى .

ايشته بوايكي بيوك آدمك آره سنده كى فرق .

جنازه نك حامللرى او قدر سريع خطوط لرله ايلرولورلردى كه بز آنلره يتيشه نيلك ايچون عادتاً قوشيور دق . بوسرعتك سائقى ايسه بر آن اول اتمام وظيفه ايله حق ايتدكلرنده اشتباه ايتدكلرى عواند قاوشمق حرص واملى ايدى .

جاده نك كوشه سنى صاعغه دوندك ويوز خطوطه ايلورده جهيه به تصادف ايدن مزارلق

قبوسندن ایچرییه کیردک . صاغ جهتی تعقیب ایدرک شمیدیکی خارجیه ناظرلرینه
تخصیص ایدلمش قوناغک تام قارشیسنده جنازه‌یی بیریه ایندیردیلر . و اوزرنده کی
شالی چیقاروب آلدقلمری کبی تابوتک قباغنی ده قالدیردیلر . بکجی ایله مزارچی حفره ده
بولینورلر ایدی . امام ایله مؤذن ده نمشی تابوتدن چیقارمق اوزره اللرینی اوزاتمش
ایدیلر . که برسرعت برقیه ایله اوراده اثبات وجود ایندم . و :
— نه یاییورسکنز ؟ دیدم .

امام — چیقاروب دفن ایدم جکیز . دیدی .
بن — خیر ! تابوتله دفن اولنه جق دیدم .

امام — تابوتسز اوله رق کفنله دفننده اجر واردر . جوابی ویردی .
بن — اجر دکل آ ، زجر دخی اولسه تابوتله دفن ایدیله جک ! دیدیکمدن
امام ، منفعلانه — پک اعلا ! — دیوب چکلدی در حال تابوتک قوللریخی کسیدردم
درت بلدیله چاوشیله بزده ایکی آرقداش تابوتی طوته رق قبره القا ایلدک .
بکا اوילה گلیوردی که روح شناسی بنم بوصووک خدمتمی عالم علویدن تماشا
وتقدیر ایلوردی .

ابوالضیا

